gezien het niveau waarop de prijzen der nationale produkten worden „bevroren", hun voorkeur naar die produkten doen uitgaan.

2. Op de gebieden waarvoor een gemeenschappelijke marktordening geldt kunnen de Lid-Staten, in het bijzonder wanneer die ordening op een gemeenschappelijke prijsregeling berust, niet meer door eenzijdig vastgestelde bepalingen ingrijpen in het prijsvormingsmechanisme zoals dit uit de gemeenschappelijke ordening voortvloeit. Evenwel laat een voor de stadia van produktie en groothandel getroffen prijsregeling, vervat in een communautaire landbouwverordening, de bevoegdheid der Lid-Staten om in het detailhandels- en consumptiestadium eenzijdige maatregelen inzake de prijsvorming te nemen onverlet, mits die maatregelen de doelstellingen of de werking van de betrokken gemeenschappelijke marktordeningen — en met name de daarin gegeven prijsregeling — niet in gevaar brengen.

3. Een nationale regeling
   — krachtens welke producenten en importeurs gehouden zijn, uiterlijk twee maanden voor de toepassing, prijsverhogingen aan te geven die zij voornemens zijn op de nationale markt toe te passen;
   — volgens welke de gezagsorganen van de betrokken Lid-Staat bevoegd — en dan praktisch gedwongen — zijn tot een onaanvaardbare vertraging van de doorberekening van de verhogingen van de prijzen der ingevoerde produkten,

is te beschouwen als een — in artikel 30 van het EEG-Verdrag verboden — maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking, voorzover de afzet van uit een andere Lid-Staat herkomstige, ingevoerde produkten daardoor onmogelijk wordt of meer wordt bemoeilijkt dan die van nationale produkten, dan wel voorzover zij leidt tot een begunstiging van de afzet van nationale produkten ten koste van de ingevoerde produkten. Zulk een nationale regeling is voorts onverenigbaar met de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen, ingevoerd bij 's Raads verordening nr. 120/67, voorzover zij voor het produktie- en groothandelsstadium op de prijzen dier produkten van toepassing is. Ook is zij met die ordening onverenigbaar voorzover zij, toegepast op latere distributiestadia, naar het oordeel van de nationale rechter de doelstellingen of werking dier ordening in gevaar brengt.

In de gevoegde zaken 16-20/79

betreffende verzoeken aan het Hof krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag van het Belgische Hof van Cassatie, in de aldaar aanhangige gedingen tussen

het OPENBAAR MINISTERIE

en

J. DANIS (zaak 16/79)

E. DEPRE (zaak 17/79)

G. INGELBRECHT (zaak 18/79)

W. VAN DE RYSE (zaak 19/79)

R. HUYS (zaak 20/79),

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de gemeenschapsrechtelijke bepalingen betreffende het vrije verkeer van goederen — waarin de voorschriften ener nationale regeling inzake het aangeven van verhogingen van de prijzen van waren aan die bepalingen zouden moeten worden getoetst —,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: H. Kutscher, president, A. O'Keeffe en A. Touffait, kamerpresidenten, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, Mackenzie Stuart en G. Bosco, rechters,

advocaat-generaal: H. Mayras
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

I — De feiten en het procesverloop

1. In *artikel 1, paragraaf 1,* van het ministerieel besluit van 22 december 1971 (Belgisch Staatsblad van 28 december 1971), zoals gewijzigd en aangevuld bij ministeriële besluiten van 20 april 1972 en 1 maart 1973, is bepaald:

„. . .

de producenten en invoerders zijn er . . . toe gehouden bij het ministerie van Economische Zaken uiterlijk twee maand vóór de toepassing, iedere prijsverhoging aan te geven die zij voornemens zijn toe te passen op de Belgische markt op alle produkten, grondstoffen, eet- en koopwaren en op alle prestaties."

In *artikel 3, paragraaf 1* is voorts bepaald dat de aangifte bij aangetekend schrijven moet geschieden en de in het arrest vermelde inlichtingen moet bevatten.

In *artikel 4, paragrafen 1 en 2,* is het volgende bepaald:

„§ *1.* De datum van de verhogingsaangifte tot vaststelling van de aanvang van de termijn van twee maanden als bedoeld in artikel 1 van onderhavig besluit is de datum van ontvangst van het aangetekend schrijven als bedoeld in artikel 3.

Die termijn wordt evenwel onderbroken wanneer, na vaststelling dat de aangifte niet alle in artikel 3 vermelde inlichtingen bevat, de onderneming of de beroepsgroepering die de aangifte indient, daarvan in kennis gesteld wordt door de Prijzendienst binnen de acht dagen na voornoemde ontvangst.

In dat geval moeten de ontbrekende inlichtingen worden verstrekt volgens de regels bepaald voor de verhogingsaangifte; de termijn van twee maand als bedoeld in artikel 1 begint eerst te lopen vanaf de datum van ontvangst van de . . . inlichtingen . . .
. . .

§ *2.* Door de Prijzendienst kunnen er evenwel aanvullende inlichtingen worden gevraagd zonder dat de conform voorgaande paragraaf bepaalde geldigheidsdatum der aangifte wordt opgeschort."

Tenslotte kan volgens artikel 5 de minister van Economische Zaken, na raadpleging van de Commissie tot Regeling der Prijzen, de aangevende onderneming „vóór het verstrijken van de onder artikel 1 van onderhavig besluit voorziene termijn betekenen dat de aangegeven verhoging geheel of gedeeltelijk niet kan worden toegepast en dat gedurende een termijn van maximum zes maand. Na het verstrijken van de vastgestelde termijn, mag de firma de verhoging zoals deze werd aangegeven of een verhoging welke lager ligt toepassen."

Bij ministerieel besluit van 20 april 1972 (Belgisch Staatsblad van 25 april 1972) is de laatste volzin van artikel 5 door de volgende volzin vervangen: „Hij stelt de onderneming in kennis van zijn met redenen omklede beslissing bij een ter post aangetekend schrijven . . ."

Tenslotte is bij artikel 1 van het ministerieel besluit van 1 maart 1973, dat diezelfde dag in werking is getreden (Belgisch Staatsblad van 6 mart 1973), „bij wijze van overgang" de termijn, bedoeld in artikel 1, § 1, van het ministerieel besluit van 22 december 1971 houdende verplichting tot aangifte der prijsverhogingen, gewijzigd en „als volgt vastgelegd":

„— vier maanden voor alle na de inwerkingtreding van onderhavig besluit ingediende prijsverhogingsaangiften;

— drie maanden voor alle, van 1 juli 1973 af, ingediende prijsverhogingsaangiften;

— twee maanden voor alle, van 1 augustus 1973 af, ingediende prijsverhogingsaangiften."

In artikel 2 van dit besluit is voorts bepaald:

„Voor alle voor de inwerkingtreding van onderhavig besluit ingediende prijsverhogingsaangiften waarvoor de in artikel 1, § 1, van vermeld ministerieel besluit van 22 december 1971 bepaalde termijn niet is verstreken, [wordt] deze . . . termijn tot vier maanden . . . verlengd."

Krachtens artikel 12 van het besluit worden de inbreuken op deze bepalingen opgespoord, vastgesteld, vervolgd en bestraft overeenkomstig de bepalingen van hoofdstukken II en III van de Besluitwet van 22 januari 1945 betreffende het beteugelen van elke inbreuk op de reglementering inzake de bevoorrading van het land, zoals gewijzigd en aangevuld bij de wet van 30 juli 1971 betreffende de economische reglementering en

de prijzen (Staatsblad van 31 augustus 1971).

2. De verdachten in het hoofdgeding, de heren J. Danis, E. Depre, G. Ingelbrecht, W. Van de Ryse en R. Huys, producenten van of handelaren in veevoeders, zijn tussen 1 september 1972 en 4 april 1973 meermalen tot een verhoging van hun prijzen overgegaan zonder daarvan — overeenkomstig het ministerieel besluit van 22 december 1971, zoals later gewijzigd — de minister van Economische Zaken in kennis te hebben gesteld.

Zij hadden in België terecht te staan wegens schending van de artikelen 1 en 2 van het besluit, doch de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge heeft hen van vervolging vrijgesteld. Vanwege „de plotse drastische evolutie van de ... prijzen van de grondstoffen" waren de vijf verdachten volgens de Rechtbank, ter voorkoming van geldelijke verliezen, gedwongen tot een „onmiddellijke" prijsverhoging.

Het Hof van Beroep te Gent, alwaar het Openbaar Ministerie tegen de vonnissen in hoger beroep was gekomen, was het hiermede niet eens. Onder meer op grond van de overweging dat de gewraakte Belgische regeling niet in strijd is met artikel 30 van het EEG-Verdrag — omdat zij gelijkelijk voor ingevoerde en nationale produkten geldt — heeft het Hof van Beroep te Gent de vijf verdachten bij arresten van 22 juni 1978 veroordeeld.

Betrokkenen voorzagen zich tegen deze uitspraken bij het Hof van Cassatie van België dat bij arresten van 9 januari 1979 de behandeling van de zaken heeft geschorst en zich — overeenkomstig artikel 177 van het EEG-Verdrag — met de navolgende, in elk van de vijf zaken gestelde, vraag tot het Hof van Justitie heeft gewend:

„Moet artikel 30 van het Verdrag aldus worden uitgelegd dat het verbod van maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperkingen mede betrekking heeft op de regeling vervat in het ministerieel besluit van 22 december 1971, waarbij aan iedere producent of invoerder de verplichting wordt opgelegd om, uiterlijk twee maanden vóór de toepassing, aangifte te doen van iedere prijsverhoging die hij voornemens is toe te passen op de Belgische markt op alle produkten, grondstoffen, eet- en koopwaren en op alle prestaties, in zoverre zij a) geen onderscheid maakt tussen ingevoerde en niet ingevoerde produkten, b) de minister bevoegdheid verleent om het doorberekenen van de onmiddellijke druk van prijsverhogingen van ingevoerde produkten te verhinderen, althans buiten aanvaardbare grenzen te vertragen, c) met name wat betreft een bedrijf als door eiser geleid, zijnde veevoederfabricage ten gevolge van de voorgeschreven administratieve procedures noodzakelijk tot zodanige vertraging leidt?"

3. De verwijzingsarresten zijn op 2 februari 1979 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door verweerders in de hoofdgedingen, vertegenwoordigd door L. Simont en G. Horsmans, advocaten te Brussel, door de Belgische regering, vertegenwoordigd door W. Collins, directeur op het ministerie van Buitenlandse Zaken, als gemachtigde, door de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door A. D. Preston, Treasury Solicitor, als gemachtigde, en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur R. Wägenbaur, als gemachtigde, bijgestaan door A. Haagsma, lid van de juridische dienst.

Op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, heeft het Hof besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Het heeft evenwel aan één van de verweerders in de hoofdgedingen verzocht om overlegging van de tekst van een richtlijn, opgesteld door de Vereniging van Fabrikanten van samengestelde veevoeders. Voorts heeft het Hof de Belgische regering onderscheidenlijk de Commissie van de Europese Gemeenschappen twee vragen gesteld, onderscheidenlijk betreffende de frequentie van verboden van aangegeven prijsverhogingen in het tijdvak 1971-1975 en de ontwikkeling — in de Gemeenschap — van de prijzen van mengvoeders in datzelfde tijdvak.

II — Schriftelijke opmerkingen gemaakt krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie

Verdachten in de hoofdgedingen beginnen met een zeer gedetailleerde toelichting op het stelsel van aangiften van prijsverhogingen, zoals dat in het Belgische recht is voorzien.

In de praktijk zou dit systeem ertoe leiden dat de prijs van het produkt waarop de aangifte betrekking heeft, in ieder geval tot aan einde van de wachttijd geblokkeerd blijft. De factoren die de producent of invoerder dwingen om tot prijsverhoging te beslissen, zouden pas na de wachttijd door een daadwerkelijk toegepaste prijsverhoging kunnen worden opgevangen.

Deze prijzenblokkering gedurende de wachttijd zou tot rechtstreeks gevolg hebben dat gedurende de wachttijd het doorberekenen van de onmiddellijke druk van prijsverhogingen van ingevoerde produkten wordt verhinderd. Dit zou leiden tot een kleinere winstmarge — of zelfs tot verlies — voor de betrokken ondernemer, die de invoer der betrokken produkten moet beperken of staken.

Tot goed begrip van de werking en de gevolgen van de verplichte prijsverhogingsaangifte dient de structuur van de prijzen der ondernemingen die in België mengvoeders produceren, te worden doorgelicht.

Wanneer de verkoopprijs van mengvoeders BF 100 bedraagt, zit daarin voor BF 80 aan — grotendeels ingevoerde — grondstoffen en BF 20 toegevoegde waarde (de nettowinst + de financiële lasten bedragen, vóór belasting, 3,4 % van de verkoopprijs; voor het overige wordt de toegevoegde waarde gevormd door produktiekosten, afschrijvingen enz.).

De gestadig stijgende produktiviteit in deze sector zou het aandeel van de stijgende produktiekosten procentueel constant hebben gehouden.

Het gevolg zou zijn dat de winstmarge rechtstreeks en uitsluitend van de prijs der grondstoffen afhangt.

Sedert augustus 1972 zijn de prijzen van de grondstoffen voor mengvoeders sterk gaan schommelen, vooral in die zin dat er plotse stijgingen zijn opgetreden.

Als zeer kleine groep zouden de Belgische fabrikanten niet de macht hebben om op het prijsverloop in te werken, noch om zich door contracten op lange termijn tegen prijsstijgingen te beschermen. Ook zou het hun niet mogelijk zijn de wachttijden te overbruggen door voorraden voor tenminste twee maanden aan te leggen: de voorraden roteren meestal zeer snel; grotere voorraden zouden zware investeringen vergen die betrokkenen niet kunnen dragen.

Derhalve zou aan de hand van 's Hofs jurisprudentie moeten worden nagegaan

of de in in het Belgische recht voorziene verplichte aangifte van prijsverhogingen in strijd is met artikel 30 van het EEG-Verdrag, dat kwantitatieve invoerbeperkingen en alle maatregelen van gelijke werking verbiedt.

Een zonder onderscheid op nationale en geïmporteerde produkten toepasselijke nationale prijsregeling is in den regel niet met het gemeenschapsrecht onverenigbaar te achten, tenzij zij — in bijzondere gevallen — een gelijke werking als kwantitatieve beperking heeft. Volgens 's Hofs jurisprudentie is dit bijvoorbeeld het geval wanneer een maximum prijs op een zodanig laag niveau is vastgesteld dat handelaren die wensen te importeren, dit slechts met verlies zouden kunnen doen.

De verplichting tot aangifte van prijsverhogingen zou tenminste gedurende de wachttijd, leiden tot een blokkade der prijzen in dier voege dat de op het tijdstip van aangifte berekende prijs gedurende dat tijdvak als een — niet voor verhoging vatbare — maximum prijs is te beschouwen.

Wordt de Belgische producent-invoerder met een plotse stijging van de prijs van ingevoerde grondstoffen geconfronteerd, dan zou hij met verlies moeten werken wanneer hij de prijs van het afgewerkte produkt niet meteen kan verhogen. Hij moet dan „overschakelen op gelijkaardige Belgische grondstoffen, de handel staken ofwel zijn onderneming over kop laten gaan." In ieder geval zou de invoer van grondstoffen uit het buitenland ernstig worden getroffen. Wenst betrokkene met zijn importen door te gaan, dan zit er niets anders op dan, met alle daaraan verbonden risico, voorraden aan te leggen voor de gehele periode waarin een verhogingsaangifte geen effect kan sorteren. Maar in de eerste plaats zouden tal van ondernemingen zulk een investering niet aan kunnen en in de tweede plaats zou de maatregel die zulks als noodoplossing opdringt, in elk geval een maatregel blijven die de invoer bemoeilijkt.

Bovendien zou de Belgische producent die „hetzelfde produkt maakt met dezelfde grondstoffen die echter in België werden voortgebracht", de hierboven geschetste problemen niet kennen. De Belgische grondstoffen zijn eveneens aan het stelsel van prijsverhogingsaangiften onderworpen en een ingediende prijsverhoging zou „in zakenmiddens onmiddellijk geweten zijn", zodat de producent op zijn beurt een verhoging van zijn prijzen terstond kan aangeven, waardoor die verhoging tegelijk met die van de prijs der grondstoffen zou worden toegepast.

Uit het voorgaande zou blijken dat de afzet van produkten vervaardigd met buitenlandse grondstoffen ofwel onmogelijk wordt gemaakt ofwel moeilijker dan de afzet van dezelfde produkten vervaardigd met dezelfde nationale grondstoffen.

Een tweede discriminatie zou zijn gelegen in het feit dat op de Belgische en de buitenlandse markten verschillende prijsvormingsmechanismen werken.

De prijs van grondstoffen uit het buitenland kan stijgen als gevolg van een stijging van specifieke invoerkosten (vervoer, verzekeringen, havenrechten enz.), zonder dat de prijs der Belgische grondstoffen tegelijkertijd stijgt. Ook in dat geval zou het stelsel van de prijsverhogingsaangiften gedurende minsten twee maanden uitsluiten dat de stijging in de prijs van het produkt wordt doorberekend.

In zoverre zou de Belgische regeling vallen onder de omschrijving van artikel 2, lid 3, d) van richtlijn nr. 70/50, waarin onder maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve uitvoerbeperkingen zijn vermeld maatregelen die „de eventuele verhoging van de prijs van het ingevoerde produkt met de bijkomende kos-

ten en lasten die aan de invoer inherent zijn, onmogelijk maken." Hetzelfde zou gelden bij stijging van de produktiekosten in de producerende Lid-Staat. De onmogelijkheid deze prijselementen tijdig door te berekenen zou er in een sector als de veevoedersector, waar de winstmarges toch reeds gering zijn, ook in dit geval toe leiden dat men met verlies moet verkopen.

Tenslotte zou de Belgische verplichting tot voorafgaande prijsverhogingsaangifte, zelfs „buiten elke notie van discriminatie tussen inlandse en ingevoerde waren of produkten" met artikel 30 EEG-Verdrag in strijd moeten worden geacht voor zover zij een rechtstreekse beperking van de invoer tot gevolg heeft.

De vertraging van de doorberekening van de prijsverhoging doet zich evenwel in casu niet voor (dan wel zij kan gemakkelijk worden vermeden) bij nationale grondstoffen en in de regel kan zij zich niet voordoen bij verhogingen van de kosten aan invoer verbonden.

Deze tweeledige discriminatie kan de importen beperken en de verkoop van ingevoerde produkten, met nationale produkten vergeleken, moeilijker, zo niet onmogelijk maken.

De *Belgische regering* merkt op dat volgens 's Hofs jurisprudentie een nationale prijzenreglementering die zonder onderscheid toepasselijk op de nationale en ingevoerde produkten, in het algemeen geen maatregel uitmaakt van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperkingen tenzij deze reglementering specifieke elementen bevat welke de handel binnen de Gemeenschap kunnen belemmeren.

Maar het in België voorziene stelsel van prijsverhogingsaangiften zou geen onderscheid maken naar de oorsprong der produkten en bedoelde specifieke elementen niet bevatten.

Het standpunt door de minister van Economische Zaken na de prijsverhogingsaangifte ingenomen zou de kosten van alle elementen van het produkt, met inbegrip van de kosten van ingevoerde grondstoffen, en derhalve met hun mogelijke verhogingen, recht doen wedervaren. Bovendien geldt voor nationale en ingevoerde produkten dezelfde wachttijd.

Evenmin kan men stellen dat de verplichte aangifte leidt tot een zodanige vertraging dat zij als maatregel van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperking zou zijn te beschouwen; volgens het stelsel van verhogingsaangiften bepaalt de aangifteplichtige zelf wanneer de verhoging wordt toegepast.

Het stelsel zou dus volledig met het gemeenschapsrecht in overeenstemming zijn.

De *regering van het Verenigd Koninkrijk* wil in zijn opmerkingen stilstaan bij een probleem dat het zeer belangrijk acht, namelijk bij de vraag in hoeverre de Lid-Staten ter beteugeling van de inflatie eenzijdige beslissingen kunnen nemen, zolang hun optreden niet met hun verdragsverplichtingen in strijd komt.

Volgens de Engelse regering vraagt de inflatiebestrijding om een heel pakket maatregelen, waartoe een verplichting tot prijsverhogingsaangifte stellig mag worden gerekend.

Het is geenszins zo dat deze maatregelen alleen de betrokken Lid-Staten ten goede komen; zij maken daarnevens de verwezenlijking van de fundamentele doelstellingen van de Gemeenschap, zoals in artikel 2 van het Verdrag omschreven („de harmonische ontwikkeling van de econo-

mische activiteit binnen de gehele Gemeenschap, een gestadige en evenwichtige expansie, een grotere stabiliteit, een toenemende verbetering van de levensstandaard en nauwere betrekkingen tussen de in de Gemeenschap verenigde staten") mogelijk.

In eerdere zaken is duidelijk vastgesteld dat nationale prijsbeheersingsstelsels, zelfs wanneer zij sectoren van de economische bedrijvigheid als de landbouw raken, waarvoor een gemeenschappelijke prijsregeling geldt, slechts met het gemeenschapsrecht in strijd komen „zodra zij de doelstellingen en de werking van deze ordening en met name ook haar prijsregeling in gevaar brengt."

Een soortgelijk beginsel zou moeten worden toegepast wanneer het gaat om de verenigbaarheid van een nationaal prijsbeheersingsstelsel met artikel 30 van het Verdrag. Men zou er niet a priori van uit dienen te gaan dat prijsmaatregelen de invoer tussen Lid-Staten belemmeren. Bovendien zou de toepasselijkheid van artikel 30 in dergelijke gevallen moeten worden bezien in samenhang met de verwezenlijking der fundamentele doelstellingen van het Verdrag, in het bijzonder van die vermeld in artikel 2.

Na deze overwegingen van algemene aard gaat de Engelse regering in op de punten a en b van de prejudiciële vraag (punt c laat zij onbesproken).

Zij is, wat punt a betreft, van mening dat de hierbedoelde regeling niet met het gemeenschapsrecht onverenigbaar is te achten om de eenvoudige reden dat zij niet tussen ingevoerde en nationale produkten onderscheidt. Integendeel: als regel mag er juist niet worden gediscrimineerd en is een verschillende behandeling slechts gerechtvaardigd voor zover er met betrekking tot beide categorieën van wezenlijk verschillende omstandigheden sprake is.

Bovendien zou het ten deze niet om ingevoerde produkten gaan, doch om produkten die ingevoerde grondstoffen bevatten.

Een zeer groot gedeelte der in de Lid-Staten geproduceerde fabrikaten zou ingevoerde produkten of grondstoffen bevatten. Afgezien van gevallen waarin ter voorkoming van een ontwrichting van de intracommunautaire handel een bijzondere behandeling nodig kan blijken, zou een automatisch verbod een dergelijke nationale wetgeving toe te passen op binnenlandse produkten waarin ingevoerde produkten of grondstoffen al dan niet rechtstreeks zijn verwerkt, het streven van de Lid-Staten de inflatie door middel van prijzenreglementering te bestrijden, ernstig in gevaar brengen.

In ieder geval zou de in de Belgische besluiten neergelegde verplichting voor binnenlandse en ingevoerde produkten tot dezelfde gevolgen leiden en het ligt niet voor de hand dat zulke matregelen verkopers van ingevoerde produkten of fabrikanten die al dan niet rechtstreeks van dergelijke produkten gebruik maken, voor grotere moeilijkheden zullen plaatsen dan verkopers of fabrikanten in het algemeen.

Met betrekking tot punt b van de vraag merkt de Engelse regering op dat een bevoegdheid om het doorberekenen van gestegen kosten te vertragen, een integrerend deel van inflatiebestrijdende maatregelen uitmaakt en slechts nuttig effect sorteert wanneer zij, binnen redelijke grenzen, ook geldt voor kostenstijgingen wegens het duurder worden van

ingevoerde produkten. Dat een dergelijke bevoegdheid ten dele discretionair kan zijn, is geen bezwaar zolang deze vrijheid niet wordt gebruikt op een wijze die voor ingevoerde produkten discriminerend is te achten.

Na een analyse te hebben gegeven van het Belgische stelsel dat een aangifte van prijsverhogingen voorschrijft, wijst de *Commissie van de Europese Gemeenschappen* erop dat de gevolgen van dit systeem, krachtens hetwelk de nationale autoriteiten de toepassing van de prijsverhogingen, zelfs indien zij gerechtvaardigd zijn, gedurende een vrij lange periode kunnen ophouden, des te gevoeliger zijn bij de geïmporteerde produkten, omdat de importeur niet altijd op voorhand prijsverhogingen welke hun oorsprong vinden in het land van export, kan voorzien. Omdat het systeem de invoer moeilijker en bezwaarlijker maakt, kan het worden aangemerkt als maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking in de zin van artikel 30 van het EEG-Verdrag.

Vervolgens rijst evenwel de vraag of het Belgische systeem van prijsverhogingsaangiften, aan het Verdrag getoetst, niet als gerechtvaardigd is te beschouwen. Uiteraard moeten er in zoverre strenge criteria worden aangelegd, immers het gaat om een afwijking van het grondbeginsel van het vrije verkeer van goederen.

In de eerste plaats zij vastgesteld dat het genoemde systeem, dat in België op de traditie berust, deel uitmaakt van een geheel van maatregelen van economische aard welke beogen de stabiliteit der prijzen te verzekeren. Het zou leiden tot een aantal verplichtingen en gevolgen die de betrokken economische subjecten wel nadeel bezorgen, doch inherent zijn en niet verder gaan dan in het belang van de goede werking van het systeem nodig lijkt.

Anderzijds zou een prijsverhogingsaangifte zowel bij importen als bij de nationale produktie worden verlangd. Niets wijst erop dat het Belgische systeem een middel tot willekeurige discriminatie met betrekking tot de ingevoerde produkten zou kunnen vormen.

Derhalve kan worden geconcludeerd dat een systeem van prijsverhogingsaangiften, dat zonder onderscheid van toepassing is op uit andere Lid-Staten ingevoerde goederen en op goederen gefabriceerd op het nationale grondgebied, niet een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking vormt, te minder wanneer zulk een stelsel een algemeen belang nastreeft en ter voldoening aan dwingende behoeften noodzakelijk is.

III — Mondelinge behandeling

Verweerders in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door de heren Horsmans en Verbiest, advocaten te Brussel, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door de juridisch adviseur R. Wägenbaur als gemachtigde, bijgestaan door A. Haagsma, lid van de juridische dienst, zijn ter terechtzitting van 12 juli 1979 gehoord.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 20 september 1979 zijn conclusie genomen.

In rechte

1 In de zaak nr. 16/79 heeft het Hof van Cassatie van België bij arrest van 9 januari 1979, ingekomen op 2 februari 1979, het Hof krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag een vraag gesteld inzake de uitlegging van artikel 30 van het EEG-Verdrag. Waar eenzelfde vraag het Hof gesteld was in de arresten, door dezelfde nationale instantie gewezen in de zaken nrs. 17/79, 18/79, 19/79 en 20/79, zijn termen aanwezig al deze zaken voor de uitspraak te voegen. Bedoelde vragen zijn gerezen ter gelegenheid van de rechtsvervolging, in België door het Openbaar Ministerie ingesteld tegen de beklaagden in het hoofdgeding, producenten dan wel handelaren in veevoeders, aan wie te laste gelegd was dat zij tussen 1 september 1972 en 4 april 1973 hun verkoopsprijzen meermalen hadden verhoogd zonder daarvan de minister van Economische Zaken tevoren te hebben verwittigd in voege als voorzien in het ministerieel besluit van 22 december 1971 (Belgisch Staatsblad van 28 december 1971).

2 Volgens artikel 1, § 1, van het ministerieel besluit van 22 december 1971 zijn „de producenten en invoerders ... er ... toe gehouden bij het ministerie van Economische Zaken uiterlijk twee maand vóór de toepassing, iedere prijsverhoging aan te geven die zij voornemens zijn toe te passen op de Belgische markt op alle produkten, grondstoffen, eet- en koopwaren en op alle prestaties." Volgens artikel 4 van het besluit wordt de termijn van twee maanden onderbroken wanneer de bevoegde gezagsorganen vaststellen, dat de verhogingsaangifte niet alle verlangde gegevens bevat. De termijn begint dan te lopen zodra de nadere inlichtingen zijn ontvangen. Volgens artikel 5 kan de minister van Economische Zaken vóór het verstrijken van de wachttermijn „de aangevende onderneming ... betekenen dat de aangegeven verhoging geheel of gedeeltelijk niet kan worden toegepast en dat gedurende een termijn van maximum zes maand ...".

3 Beklaagden in het hoofdgeding stelden onder meer dat de aangifteverplichting in bedoeld ministerieel besluit voorzien, met name in aanmerking genomen de aan het doen van aangifte gestelde termijnen en gezien de aan de bevoegde instanties gelaten mogelijkheid de toepassing van de prijsverhoging geheel of gedeeltelijk te vertragen, een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking zou zijn, vallende onder het in artikel 30 van het EEG-Verdrag omschreven verbod.

4 Teneinde te dezen te kunnen beslissen, heeft het Hof van Cassatie in elk dezer zaken het Hof van Justitie de navolgende vraag gesteld:

Moet artikel 30 van het Verdrag aldus worden uitgelegd dat het verbod van maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperkingen mede betrekking heeft op de regeling vervat in het ministerieel besluit van 22 december 1971, waarbij aan iedere producent of invoerder de verplichting wordt opgelegd om, uiterlijk twee maanden vóór de toepassing, aangifte te doen van iedere prijsverhoging die hij voornemens is toe te passen op de Belgische markt op alle produkten, grondstoffen, eet- en koopwaren en op alle prestaties, in zoverre zij a) geen onderscheid maakt tussen ingevoerde en niet ingevoerde produkten, b) de minister bevoegdheid verleent om het doorberekenen van de onmiddellijke druk van prijsverhogingen van ingevoerde produkten te verhinderen, althans buiten aanvaardbare grenzen te vertragen, c) met name wat betreft een bedrijf als door eiser geleid, zijnde veevoederfabricage ten gevolge van de voorgeschreven administratieve procedures noodzakelijk tot zodanige vertraging leidt?

5 Volgens artikel 30 van het Verdrag zijn in de handel tussen Lid-Staten alle maatregelen van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking verboden. Dit verbod geldt zodra de betrokken maatregelen al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, het handelsverkeer tussen Lid-Staten kunnen belemmeren.

6 Blijkens de gegevens door de nationale rechter verstrekt, gaat het er in de gestelde vraag om of het verbod van maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen ook geldt voor een nationale regeling waarin tussen ingevoerde en niet-ingevoerde produkten niet wordt onderscheiden, zodat zij er, mede gezien de administratieve procedures die erin worden voorzien, noodzakelijkerwijze toe leidt dat de doorberekening van de verhogingen van de prijzen van ingevoerde produkten in onaanvaardbare mate wordt vertraagd. Zulk een nationale regeling komt, ook al behelst zij alleen de verplichting van de producent of importeur om van voorgenomen prijsverhogingen „aangifte" te doen alvorens tot toepassing ervan over te gaan, op een prijsstop neer, in die zin dat er in de prijzen welke de producent vóór zijn aangifte berekende, tenminste gedurende de wachttijd geen wijziging kan worden gebracht.

7 Ook al is zulk een zonder onderscheid voor nationale en ingevoerde produkten geldende prijsstop op zichzelf niet als een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking te beschouwen, zij kan nochtans zulk een effect sorteren wanneer de prijzen liggen op een niveau dat de afzet der ingevoerde produkten onmogelijk maakt of meer bemoeilijkt dan de afzet van nationale produkten. Dit geldt met name voor een nationale regeling volgens welke een verhoging van de prijzen van ingevoerde produkten niet mag worden doorberekend in de verkoopsprijzen, waardoor het prijsniveau zo laag wordt gehouden dat — in aanmerking genomen de algehele situatie waarin ingevoerde produkten zich, met nationale produkten vergeleken, bevinden —, ondernemers die zulke produkten in de betrokken Lid-Staat wensen te importeren, dit slechts tegen verlies kunnen doen dan wel, gezien het niveau waarop de prijzen der nationale produkten werden „bevroren", hun voorkeur naar die produkten doen uitgaan.

8 In voorgaande overwegingen worden de nationale rechter eigenlijk reeds de door hem gevraagde gegevens betreffende de uitlegging van artikel 30 van het Verdrag verstrekt. Teneinde de nationale rechter over alle voor zijn uitspraak nuttige uitleggingsgegevens te doen beschikken, meent het Hof er voorts op te moeten wijzen dat nationale prijsbeheersingsmaatregelen, wanneer men te maken heeft met produkten vallende onder de gemeenschappelijke ordening der landbouwmarkten, met name aan die ordening dienen te worden getoetst. Naar het Hof in zijn jurisprudentie heeft uitgemaakt — arrest van 23 januari 1975 (zaak 31/74, Galli, Jurispr. 1975, blz. 47), arresten van 26 februari 1976 (zaken 65/75, Tasca, en 88-90/75, Sadam, Jurispr. 1976, blz. 291 en blz. 323), arrest van 29 juni 1978 (zaak 154/77, Dechmann, Jurispr. 1978, blz. 1573) en arrest van 12 juli 1979 (zaak 223/78, Grosoli) — kunnen de Lid-Staten op de gebieden waarvoor een gemeenschappelijke marktordening geldt, in het bijzonder wanneer deze ordening uitgaat van een gemeenschappelijke prijsregeling, niet meer door eenzijdig vastgestelde bepalingen ingrijpen in het prijsvormingsmechanisme zoals dit uit de gemeenschappelijke ordening voortvloeit. In de genoemde uitspraken werd uitgemaakt dat de bepalingen van een communautaire landbouwverordening, waarin met betrekking tot de in de betrokken marktordening bedoelde produkten voor de stadia van produktie en groothandel een regeling ten aanzien van de prijzen is vervat, onverminderd andere verdragsbepalingen, de bevoegdheid der Lid-Staten om in het detailhandels- en consumptiestadium eenzijdige maatregelen inzake de prijsvorming te nemen onverlet laten, mits deze maatregelen de doelstellingen of de werking van de betrokken gemeenschappelijke marktordeningen — en met name de daarin gegeven prijsregeling — niet in gevaar brengen.

9 Blijkens het dossier gaat het bij de produkten met betrekking tot welke er door de nationale rechter een vraag betreffende de uitlegging van het gemeenschapsrecht gesteld werd, om veevoeders waarin, blijkens de gegevens door beklaagden in het hoofdgeding ten processe verstrekt, een hoog gehalte aan granen zou voorkomen. Gezien hun samenstelling, zijn deze produkten te beschouwen als „veevoeder" in de zin van artikel 1, d), van 's Raads verordening nr. 120/67 van 13 juni 1967 (PB 117 van 1967, blz. 2269) houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen, en vallen derhalve onder diezelfde gemeenschappelijke ordening. Naar het Hof reeds meermalen overwoog (arrest van 23 januari 1975, Galli, nr. 31/74, Jurispr. 1975, blz. 47) is de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen, vastgesteld bij verordening nr. 120/67, gericht op de totstandbrenging van „één markt" in de sector granen voor de gehele Gemeenschap onder gemeenschappelijk beheer en zijn er teneinde tot die markteenheid te geraken, een in verordeningen neergelegd stelsel en een ordeningskader voorzien, waarin een centrale plaats toekomt aan een „prijsregeling", van toepassing op het produktie- en groothandelsstadium. Een nationale prijsbeheersingsregeling — geldende voor de produkten waarop zulk een gemeenschappelijke ordening der markten van toepassing is en, eveneens in de stadia van produktie en groothandel, leidende tot een bevriezing der prijzen — grijpt in op een door die ordening bestreken terrein en is mitsdien met die ordening onverenigbaar voor zover zij, toegepast op latere distributiestadia, naar het oordeel van de nationale rechter de doelstellingen of de werking dier ordening in gevaar brengt.

10 Om al die redenen dient de vraag in die zin te worden beantwoord, dat een nationale prijsbeheersingsregeling als door de nationale rechter bedoeld, is te beschouwen als een — in artikel 30 van het EEG-Verdrag verboden — maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking, voor zover de afzet van uit een andere Lid-Staat herkomstige, ingevoerde produkten daardoor onmogelijk wordt of meer wordt bemoeilijkt dan die van nationale produkten, dan wel voor zover zij leidt tot een begunstiging van de afzet van nationale produkten ten koste van de ingevoerde produkten. Zulk een nationale regeling is voorts onverenigbaar met de gemeenschappelijke ordening der markten voor de sector granen, ingevoerd bij 's Raads verordening nr. 120/67 van 13 juni 1967, voor zover zij voor het produktie- en groothandelsstadium van toepassing is op de prijzen der produkten, in die verordening bedoeld. Ook is zij met die ordening onverenigbaar voor zover zij, toegepast op latere distributiestadia, naar het oordeel van de nationale rechter de doelstellingen of de werking dier ordening in gevaar brengt.

Kosten

11 De kosten, door de Belgische regering, de regering van het Verenigd Koninkrijk en de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner bij het Hof gemaakt, komen niet voor vergoeding in aanmerking. Waar de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een voor de nationale rechter gerezen incident is te beschouwen, zal deze laatste over de kosten hebben te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende inzake de vraag, door het Hof van Cassatie van België bij arresten van 9 januari 1979 gesteld, verklaart voor recht:

Een nationale prijsbeheersingsregeling als door de nationale rechter bedoeld, is te beschouwen als een — in artikel 30 van van het EEG-Verdrag verboden — maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking, voor zover de afzet van uit een andere Lid-Staat herkomstige, ingevoerde produkten daardoor onmogelijk wordt of meer wordt bemoeilijkt dan die van nationale produkten, dan wel voor zover zij leidt tot een begunstiging van de afzet van nationale produkten ten koste van de ingevoerde produkten. Zulk een nationale regeling is voorts onverenigbaar met de gemeenschappelijke ordening der markten voor de sector granen, ingevoerd bij 's Raads verordening nr. 120/67 van 13 juni 1967, voor zover zij voor het produktie- en groothandelsstadium van toepassing is op de prijzen der produkten, in die verordening bedoeld. Ook is zij met die ordening onverenigbaar voor zover zij, toegepast op latere

distributiestadia, naar het oordeel van de nationale rechter de doelstellingen of de werking dier ordening in gevaar brengt.

Kutscher O'Keeffe Touffait

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart Bosco

Uitgesproken ter openbare terechtzitting ter Luxemburg op 6 november 1979.

De griffier

A. Van Houtte

De president

H. Kutscher

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL H. MAYRAS VAN 20 SEPTEMBER 1979 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

I — De vijf zaken die tot de onderhavige prejudiciële verwijzingen hebben geleid, houden verband met de correctionele vervolging, wegens schending van de artikelen 1 en 12 van het ministerieel besluit van 22 december 1971 houdende verplichting tot aangifte der prijsverhogingen, door het Belgische Openbaar Ministerie ingesteld tegen fabrikanten van samengesteld veevoeder, allen gevestigd in West-Vlaanderen, die in de loop van 1973 driemaal tot een verhoging van hun prijzen waren overgegaan zonder de minister van Economische Zaken daarvan vooraf in kennis te stellen. In elk van deze zaken, naar u verwezen bij vijf afzonderlijke arresten van het Belgische Hooggerechtshof, op dezelfde datum gewezen en ingeschreven ter griffie van het Hof van Justitie op 2 februari 1979, is de u voorgelegde vraag identiek geformuleerd.

Anders dan de zaak-Grosoli waarin u uitspraak hebt gedaan bij arrest van 12 juli jongstleden en die verband hield met de controle op de rundvleesprijzen in het stadium van de detailverkoop, en de zaak-Buys (5/79) waarin u zich eerlang zult moeten uitspreken en die verband houdt met de prijzenblokkering in het stadium van de produktie en de groothandel in melksubstitutieprodukten voor kalveren, betreffen de onderhavige zaken een stelsel van verplichte aangifte van prijsverhogingen. Dit stelsel, in theorie

1 — Vertaald uit het Frans.